

Onderzoeker Hendriksen: „Je krijgt nooit alle Terschellinger koppen in één zak”

Golf op Terschelling: zonder Staatsbosbeheer weinig kans

Door Joop Bouma

TERSCHELLING - Golfen op Terschelling? Vergeet het maar. Het lijkt vrijwel uitgesloten dat de steeds populairder wordende sport van pinn, pitsch en putter op Terschelling ooit zal worden beoefend. Staatsbosbeheer, grootgrondbezitter op het eiland, zal vrij zeker weigeren de vijftig hectare grond af te staan, die nodig is voor een baan van achttien holes. Volgens Ton Hendriksen uit Hilversum, zojuist afgestudeerd aan het Nederlands Wetenschappelijk Instituut voor Toerisme en Recrea-

tie in Breda, liggen er op Terschelling grote mogelijkheden voor een openbare golfbaan. „Maar dan is het wel noodzakelijk de handen ineen te slaan, één front te vormen”. Er is inmiddels een Terschellinger Golfclub i.o. (in oprichting). Het zal vermoedelijk wel bij 'i.o.' blijven. Want: „Als er nu al een 'njet' is van Staatsbosbeheer, moet je van goeden huize komen wil je zoiets alsnog voor elkaar krijgen”, weet Gerrit Rombout, voorzitter van de Terschellinger Ondernemers Vereniging (TOV).

Ton Hendriksen deed zijn onderzoek 'Golfen tussen de golven' in opdracht van burgemeester en wethouders van Terschelling. Er werd op het eiland al jaren gepraat (en gelachen) over een golfbaan. Rijk van Veen, hotelhouder en raadslid voor Plaatselijk Belang, herinnert zich: „Ik ben er tien jaar geleden voor het eerst in de gemeenteraad over begonnen. Ik werd toen vierkant uitgelachen. Maar in de loop der jaren is dat lacherige sfeertje wat verdwenen. Er wordt nu serieus over nagedacht. Wij willen hier geen kermisachtige toestanden en zo'n golfbaan zou goed passen op Terschelling”.

Burgemeester drs. Eduard Haaksman beaamt dat van haarte. „De toegevoegde waarde van een golfbaan zou belangrijk zijn voor Terschelling. Het kan een injectie geven aan de verblijfsaccommodaties en dat is in die sector wel nodig, denk ik”. Terschelling kan een opsteker gebruiken, want de toeristische bedrijven op het eiland merken dat het aantal vakantiegangers een dalende lijn vertoont. Bovendien blijkt, dat de gemiddelde verblijfsduur op het eiland steeds korter wordt.

Van Veen daarover: „Ik stel vast dat het eiland geen primair vakantieoedoe meer is. De echte gezinsvakantie wordt niet meer op Terschelling doorgebracht. Het eiland is meer een bestemming geworden voor een tweede of een derde vakantie. Een verblijfsduur van veertien dagen komt nog slechts sporadisch voor, terwijl dat tot voor enkele jaren heel normaal was”. Op zich heeft Van Veen weinig moeite met het verschijnsel dat Terschelling als vakantieoedoe niet meer op de eerste plaats komt. „mits er maar voldoende bezoekers naar ons eiland blijven komen”. Een golfbaan zou ook prima passen in het streven van de Terschellingers tot verlenging van het toeristenseizoen.

Kritisch volgen

Zelfs de wat behoudende Stichting Ons Schellingerland (Voorzitter Volkert Spanjer. Wij zijn geen behoudende club. Onze doelstelling is het oorspronkelijke van Terschelling te bewaren”) is niet ongelukkig met het golfbaan-idee. „Wij zijn hier niet op voorhand tegen. Het probleem is alleen dat Terschelling al vrij vol is. We zullen de zaak in ieder geval kritisch blijven volgen. Meer is er

Voorzitter Gerrit Rombout van de Terschellinger Ondernemers Vereniging: „...rij veel individualisten...”

Burgemeester drs. Eduard Haaksman van Terschelling: „...geen behoefte aan pretparken...”

op dit moment niet over te zeggen”, aldus Spanjer.

Er zal, zo schrijft Hendriksen, echter nog wel heel wat moeten gebeuren op Terschelling voordat zo'n golfbaan er is. Hij legt in zijn scriptie de vinger op een gevoelige plek. „Er bestaat een ernstig intern organisatieprobleem onder alle belanghebbenden op Terschelling”, stelt de toeristische student vast na gesprekken die hij voerde met acht 'sleutelfiguren' op het eiland. „Er zijn vele ondernemers die (grotendeels) afhankelijk zijn van de toerist, maar niet beseffen dat zij zich moeten inzetten om de toerist telkens weer naar hun eiland te laten komen”, aldus Hendriksen in zijn scriptie. „Op dit gebied valt er dus nog veel te verbeteren. Je krijgt nooit alle Terschellinger koppen in één zak”, voegt hij er fijntjes aan toe.

Hoteleigenaar Van Veen, ook voorzitter van de plaatselijke VVV, erkent dat sommige ondernemers niet of nauwelijks inzien dat Terschelling als toeristisch product het beste wordt verkocht

door een gezamenlijke promotie. „Dat ligt erg moeilijk, ik geef dat toe. Er zijn nog altijd ondernemers, vooral van de kleinere recreatiebedrijven, die geen lid zijn van de VVV”.

Niet wachten

De weerstand, die er volgens de scriptie ook binnen de Terschellinger Ondernemers Vereniging tegen een golfbaan zou bestaan, weerhoudt Van Veen er niet van zich enthousiast te storpen op het golfbaan-idee. Samen met vier collega-ondernemers, onder wie een bankdirecteur, is Van Veen begonnen aan de voorbereiding van een golfbaan op Terschelling. „We moeten niet te lang wachten. Over drie jaar zou de golfbaan open moeten zijn”.

Ook Hendriksen vindt, dat de Terschellingers nu snel verder moeten werken aan het idee. „De belangstelling voor de golfsport groeit. Er is volgens mij behoefte aan nieuwe openbare golf-

banen. Het lijkt mij ook dat je met het aanvragen van subsidie niet al te lang moet wachten”. (De aanleg zou een investering vergen van ongeveer 1,6 miljoen; de exploitatie kost volgens Hendriksen op jaarbasis ruim 1,4 miljoen. Subsidie zou naar zijn mening kunnen komen van het ministerie van economische zaken, het recreatieschap De Friese Wadden of de Stichting Nationale Sporttotalisator.)

Hendriksen merkt op, dat er door de Terschellinger ondernemers die hij sprak, wat te veel stokpaardjes worden bereiden. De gesprekken kwamen terug op de interne organisatieproblemen. Burgemeester Haaksman, die Hendriksen bij zijn scriptie begeleidde, laat die opmerkingen gaarne voor rekening van de student, maar hij verheelt niet dat naar zijn mening de Terschellinger Ondernemers Vereniging een veel grotere rol zou kunnen spelen in het maatschappelijk gebeuren op Terschelling.

Hoezo? „Vlak voor de raadsvergadering waarin een besluit zou vallen over de overkapping van ons zwembad, kwam TOV met een brief waarin die investering de raad dringend werd afgeraden. Er was ver voordien lang en breed voerig over deze zaak gepraat. Wij denken dat die overkapping iets wezenlijks toevoegt aan het aantrekkelijke van Terschelling als vakantiebestemming. Dan komt daar op de valreep nog zo'n brief binnen. Dat vind ik niet getuigen van een slagvaardig ondernemersbeleid”.

Afwachten

Ongezouten kritiek, maar desondanks blijft Haaksman van mening dat de verdere uitwerking van het golfbaan-plan vanuit de Terschellinger ondernemers moet komen. „Wij nemen een afwachtende houding aan. De initiatiefgroep moet eerst maar eens met een voorstel komen. Dan zal de raad wel een principe-uitspraak doen over de planologische inpassing”. Haaksman mist overigens in het onderzoek van Hendriksen een antwoord op de vraag, hoeveel extra bezoekers het eiland zou trekken als er een golfbaan is. „Misschien zou dat nog eens nader moeten worden onderzocht”.

De TOV-voorzitter, direct-ur Rombout van rederyj Doeksen, vindt het ook jammer dat niet iedere Terschellinger ondernemer lid is van de VVV. „Het zijn hier vrij veel individualisten, die vaak ieder voor zich proberen de zaak draaiende te houden”, zegt hij voorzichtig. „Sommigen denken dat anderen er voor zijn om de toeristen binnen te halen, met name de VVV. Kijk het is misschien ook wel erg gemakkelijk gegaan de laatste jaren, elk jaar was het meer en beter op Terschelling. Maar inmiddels is het niet meer zo vanzelfsprekend dat de vakantiegangers massaal naar Terschelling trekken. Daarom zou zo'n golfbaan een mooie aanvulling zijn op wat het eiland biedt”. Vorig jaar vervoerde de veer-

Straks ook een vaste gast op Terschelling? Mr. Pieter van Vollenhore in rolle 'swing' tijdens het onlangs gehouden KLM Open Golf Toernooi in Noordwijk. Golfsport verliest langzaam maar zeker het elitaire karakter, aldus toeristisch student Ton Hendriksen uit Hilversum in zijn scriptie over de haalbaarheid van een golfbaan op Terschelling.

dienst Herlingen-Terschelling v.v., vergeleken bij 1984, ruim 10.000 passagiers minder.

De Terschellinger gemeenteraad is enige tijd geleden een kijkje wezen van de Rozendaalse Golfclub bij Arnheim. Om eens te zien hoe zo'n baan in het landschap past. Haaksman: „Dat weegt voor ons zwaar. Gelet op de belangen van natuur en landschap zijn de mogelijkheden voor Terschelling niet groot. Wij hebben hier geen behoefte aan grootschalige lawaaiige zaken als pretparken of bungalowparken in de stijl van Vendorado of Sporthuis Centrum. We streven wel naar grootsse ontwikkelingen, maar zijn nogal huiverig voor die eenheidsworst. Wij moeten het hier hebben van verscheidenheid, variatie en kleinschaligheid. Het gaat er om de goede kwaliteit van ons product op de toeristenmarkt te handhaven”.

Zwijgen
Na die wervende volzinnen volgt een strategisch zwijgen, als de burgemeester wordt gevraagd naar geschikte plaatsen voor een golfbaan. „Dat is een vraag die de gemeenteraad uiteindelijk maar moet beantwoorden”, vindt hij. Er is op Terschelling sprake van drie mogelijkheden: terreinen bij het Groene Strand, in De Koegelwiek of bij het zwembad. Vooral die laatste plek lijkt optimaal.

Echter, de gemeente heeft op Terschelling geen grond in eigendom. Tachtig procent van het grondgebied, een kleine 9000 hectare, valt onder Staatsbosbeheer. De rest is in handen van particulieren, onder wie een aantal boeren. Wie een achttien holes-golfbaan wil aanleggen, kan eigenlijk niet om Staatsbosbeheer heen. Want, van elke tien voetstappen die op Terschelling worden gezet, liggen er acht op grondgebied van Staatsbosbeheer. Zo liggen de zaken. Er is geen enkele particuliere grondeigenaar die vijftig hectare in zijn bezit heeft.

Haaksman denkt, dat er met Staatsbosbeheer uiteindelijk wel zal zijn te praten over een grondtransactie. „Staatsbosbeheer heeft onlangs aan de districten in het land laten weten, dat ze zoveel mogelijk moeten gaan zorgen voor eigen inkomsten. Er waait dus een andere wind dan voorheen. Ik denk dat het verpachten of verkopen van grond aan aardige mogelijkheden voor Staatsbosbeheer is om wat geld binnen te halen. Misschien een aardige suggestie...”

Zakelijk
Ir. Maarten van Nederveen, hoofd terreinbeheer van Staatsbosbeheer in Friesland, glimlacht minzaam als Haaksmans suggestie ter tafel komt. „Het is juist dat Staatsbosbeheer zich in toenemende mate zakelijk en bedrijfsmatig zal gaan opstellen. Er zullen in het vervolg vergoedingen worden gevraagd voor gronden die beschikbaar worden gesteld aan derden. Maar dat wil nog niet zeggen, dat we omwille van het geld alles maar gaan toelaten en de natuur niet zullen beschermen. De financiën zijn een middel en geen doel. Ons doel is de duurzame instandhouding van natuurterreinen en bossen”.

Van Nederveen wijst erop, dat Staatsbosbeheer het beleid voert dat medewerking wordt geweigerd aan de totstandkoming van golfterreinen in bestaande natuurterreinen en bossen. „Dat klinkt hard. Dat is vrij klare taal. Maar het is niet anders. De achtergrond van dit beleid is de schaarste aan natuurterreinen en bossen in ons land”.

ling zoveel mogelijk laten genieten van het natuurschoon”.

Kapitaal

„De waarde van de natuurgebieden op Terschelling is een deel van het kapitaal van dit eiland. En dat kapitaal willen we graag behouden. Dat is ook een nationaal belang. In de terreinen van Staatsbosbeheer op Terschelling zie ik geen plaats voor een golfterrein. Het gaat hier tenslotte om een ontzettend grote in-greep op het zeer kwetsbare eco-systeem”.

Voor ondernemer Rijk van Veen is het standpunt van Staatsbosbeheer in Friesland geen reden om bij de pakken te gaan neerzitten. „Wij hebben ook wel andere geluiden gehoord uit kringen van Staatsbosbeheer. We zullen eerst maar eens een officiële aanvraag indienen, dan zien we wel verder”.

Toeristisch student Ton Hendriksen: „...wel een front vormen...”

Hoger Fries percentage niet verbazingwekkend

„Huidkanker bij boeren is een bekend risico”

LEEWARDEN - Uit gegevens van het Integraal Kankercentrum Noord Nederland (IKN) in Groningen blijkt, dat Friesland landelijk gezien het hoogste soort met het aantal gevallen van huidkanker. Gemiddeld bedraagt het percentage twintig procent. In Friesland ligt dat op 25 procent. „Dat percentage is niet verbazingwekkend”, zegt medisch directeur drs. J. Pollee van het IKN. „Het is een bekend risico voor agrariërs, die veel in weer en wind en in de zon zijn. Geen wonder dus dat het percentage in Friesland hoger ligt, gezien de grote agrarische sector”.

Het IKN baseerde de gegevens op cijfers uit 1980. Die zijn onder meer afkomstig van het in Leeuwarden gevestigde Laboratorium voor de Volksgezondheid. „In die percentages is in de loop der jaren niet veel verschil gekomen. Zo scoort Brabant zestien procent, maar als daar meer boeren zouden wonen, zou het percentage daar ook hoger liggen”. Overigens is ook in Oost-Groningen een iets hoger percentage gevallen van huidkanker geconstateerd. In vrijwel alle gevallen is de aandoening geheel te genezen.

Gedeputeerde drs. Jaap Mulder over bezuinigingsplan: „Halvering rijksbijdrage aan sociaal-cultureel werk ramp”

LEEWARDEN - „Als de bezuinigingen op het sociaal-cultureel werk doorgaan, zullen de gevolgen rampzalig zijn. Een aantal instellingen zal dan zeker moeten sneuvelen”, luidt op voorhand de conclusie van gedeputeerde drs. Jaap Mulder naar aanleiding van het uitgebreide bericht, dat het ministerie van welzijn, volksgezondheid en cultuur (WVC) 160 miljoen wil bezuinigen op het sociaal-cultureel werk. Dit betekent globaal een korting van ruim vijftig procent vergeleken met het budget van dit jaar. De bezuinigingen vloeien voort uit het regeerakkoord. Gevreesd wordt dat de korting op het sociaal-cultureel werk duizenden arbeidsplaatsen zal kosten.

Afgesproken is dat het ministerie van WVC de komende kabinetsperiode f 300 miljoen extra moet bezuinigen bovenop de meer dan een miljard, die in de volksgezondheid aan bezuinigingen moet worden opgebracht. Het ministerie is van plan meer dan de helft, f 160 miljoen, te verhalen op het sociaal-cultureel werk. Daarvoor werd tot nu toe f 300 miljoen naar gemeenten en provincies gesluit, die zelf voor meer dan de helft van de kosten opdraaien.

Gedeputeerde Mulder: „Als de helft gekort wordt, stijgt het water verder dan de lippen. Dan ben je bezig te verdrinken”. Mulder wijst er op dat het de lagere overheden aan geld ontbreekt om het terugdraaien van de rijksbijdragen zelf op te vangen. Bovendien, zo zegt hij, wil de provincie dat ook niet. „Als je een keer de kortingen van het rijk opvult, denken ze op het ministerie dat je dat bij de volgende bezuiniging ook wel zult doen. Dan is natuurlijk het eind zoek”.

De voorgenoemde kortingen kunnen in de praktijk sluiting van club- en buurthuizen betekenen en afbouw van het opbouwwerk. Maar ook peuterspeelzalen, muziekscholen en dergelijke kunnen er de dupe van worden. Als de Tweede Kamer geen veranderingen in het voorgenoemde beleid aanbrengt, zullen de lagere overheden gedwongen worden keuzes te maken in het overnemen van sociaal-culturele instellingen, zegt Mulder. Het is niet reeel om alle activiteiten op dat gebied evenredig te korten, meent hij: „Dan creëren ze allemaal”.

Kessler wijst er op dat in het recente verleden al behoorlijk bezuinigd is op het sociaal-cultureel werk. Verschillende projecten, waaronder Mensen Zonder Werk, hebben al minder geld te besteden. Bovendien krijgen de gemeenten minder geld uit het gemeentefonds. „De kortingen opvangen met eigen middelen wordt dan heel moeilijk. Een x aantal instellingen rekent elk jaar op een bepaalde financiële bijdrage. Als dat wordt de helft vermindert, moeten wellicht activiteiten teruggedraaid of een aantal instellingen zelfs opgeheven worden”, vreest Kessler.

Ook wethouder drs. Jan Renkema van Smallingerland houdt een slag om de arm. „Als het waar blijkt te zijn dat de helft wordt gekort, dan ziet het er somber uit. Ik denk dat het hier beroerd zal vallen”, zegt hij. Dit jaar ontving de gemeente Smallingerland ongeveer 7,5 ton van het rijk voor het sociaal-cultureel werk. In totaal besteedt de gemeente zelf nog eens f 1,75 miljoen per jaar in deze sector. Renkema acht het onmogelijk dat Smallingerland de dreigende kortingen zelf aanvalt, temeer daar hij verwacht dat ook op andere terreinen de gemeenten zullen moeten inleveren.

Renkema vermoedt dat het in Smallingerland op een keuze aankomt als de uitgekorte bezuinigingsplannen doorgevoerd zouden worden. „In het najaar gaan we het BNG-lijstje - de basis-, noodzakelijke en gewenste voorzieningen - opnieuw bekijken. Dan zullen we misschien ook moeten bezien welke activiteiten op sociaal-cultureel gebied we wel en welke we niet overeind houden”.

Hendrik Groenewoud, chef welzijn van de gemeente Franekeradeel, waagt zich niet aan een voorspelling over de gevolgen van een halvering van de rijksbijdrage op het sociaal-culturele vlak: „Het is in elk geval de gemakkelijkste manier om te bezuinigen”, vindt hij. „De gemeenten moeten het maar oplossen, zij zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor de instellingen. Het probleem is echter dat je bepaalde activiteiten niet zomaar kunt beëindigen, alleen al uit juridisch oogpunt niet”.

Feit is dat Franekeradeel, evenals andere gemeenten, geen rekening in de meerjarenbegroting heeft gehouden met een dergelijk drastische korting op het budget. Het is dan ook de vraag of de gemeentelijke politici zullen kiezen voor aanvulling van het benodigde geld uit eigen middelen of dat de bezuinigingen doorgesluit worden naar het plaatselijk sociaal-cultureel werk. Voorlopig wacht de afdeling welzijn af. Officieel weten de gemeenten immers nog van niets.

Ook wethouder drs. Jan Renkema van Smallingerland houdt een slag om de arm. „Als het waar blijkt te zijn dat de helft wordt gekort, dan ziet het er somber uit. Ik denk dat het hier beroerd zal vallen”, zegt hij. Dit jaar ontving de gemeente Smallingerland ongeveer 7,5 ton van het rijk voor het sociaal-cultureel werk. In totaal besteedt de gemeente zelf nog eens f 1,75 miljoen per jaar in deze sector. Renkema acht het onmogelijk dat Smallingerland de dreigende kortingen zelf aanvalt, temeer daar hij verwacht dat ook op andere terreinen de gemeenten zullen moeten inleveren.

Renkema vermoedt dat het in Smallingerland op een keuze aankomt als de uitgekorte bezuinigingsplannen doorgevoerd zouden worden. „In het najaar gaan we het BNG-lijstje - de basis-, noodzakelijke en gewenste voorzieningen - opnieuw bekijken. Dan zullen we misschien ook moeten bezien welke activiteiten op sociaal-cultureel gebied we wel en welke we niet overeind houden”.

Ir. Maarten van Nederveen, hoofd terreinbeheer van Staatsbosbeheer in Friesland: „...op Terschelling geen plaats voor een golfterrein...”

Taalspegel

Ik ha der in stikje ferbân-gaas op dien.

Men moet yn sa'n gefal wol wynsel by de hân ha!

Min Frysk Geef Frysk